

Nüfus Piramitleri ve Özellikleri Konu Anlatımı

Nüfus Piramidi Nedir?

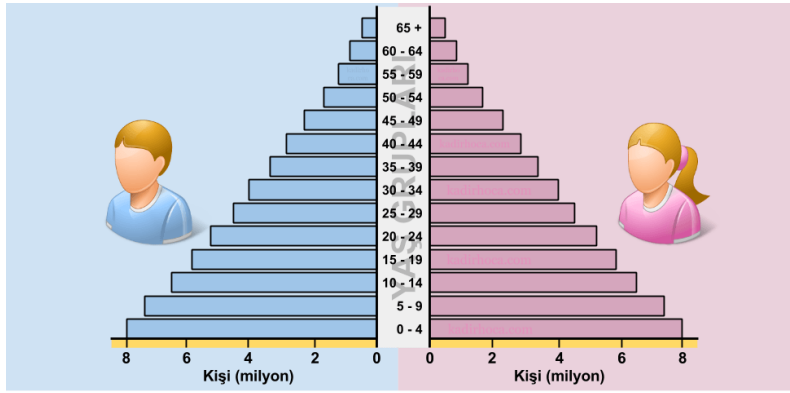
Nüfusun cinsiyete göre yaş gruplarının dağılımını gösteren grafiklerdir.

Bir ülkenin sahip olduğu nüfusun özelliklerini göstermede en yaygın olarak kullanılan yöntemlerden birisi nüfus piramitleridir (yaş ve cinsiyet grafikleri). Bu grafikler yardımıyla bir ülkenin nüfus yapısı, nüfusun yaş grupları ve bu gruplarda ki nüfusun toplam nüfus içindeki payının anlaşılması daha kolay olmaktadır.

Bir ülkenin nüfus piramidi, o ülkenin;

- ✚ Nüfus miktarı,
- ✚ Cinsiyet durumu,
- ✚ Nüfusun yaş gruplarına dağılımı,
- ✚ Ortalama yaşam süresi,
- ✚ Doğum ve ölüm oranları,
- ✚ Nüfustaki hareketlenmeleri gibi konularda bilgi verir.

Nüfus piramitleri ülkenin gelişmişlik durumlarına göre farklılıklar gösterir.

Nüfus miktarı: Nüfus miktarı nüfus sayımlarından elde edilir. Elde edilen verilerden yukarıdaki gibi bir grafik oluşturulur. Grafiğin bir tarafı erkek nüfusu ifade ederken diğer tarafı kadın nüfusunu gösterir. Oluşturulan bu grafiklerde erkek veya kadın nüfusu belli yaş aralıklarıyla gösterilir (Birçok kaynakta ve yukarıda olduğu gibi 4 yıl tercih edilir) Yukarıdaki grafikte mavi sütunları toplarsanız erkek nüfusuna, pembe sütunları toplarsanız kadın nüfusuna ulaşırsınız. Hepsinin toplamı ise o ülkenin toplam nüfusunu gösterecektir. Örneğin yukarıdaki grafikte 0-4 yaş arası erkek ve kadın nüfusu toplamı 16 milyondur. 0 – 4 yaş grubunun % 50'sini erkekler oluşturur gibi yorumlar yapabiliriz.

Cinsiyet durumu: Nüfus piramitlerinde yukarıda gösterildiği gibi genelde sol taraf erkek nüfusunu, sağ taraf ise kadın nüfusunu gösterir. Bizim grafikte de durum böyle olup cinsiyete uygun olarak renklendirilmesi görselliği ve anlaşılabilirliği arttıracaktır. Cinsiyet durumu tamamen doğal etmenlerin belirlediği bir süre olmakla beraber, bir ülkedeki cinsiyet oranı ülkeden ülkeye veya bölgeden bölgeye farklılık gösterebilmektedir. Yaşlı nüfus içinde genellikle kadın nüfusu oransal olarak daha fazladır (yani kadınlar daha uzun yaşamaktadır).

Göç alan bölgeler veya ülkelerde erkek nüfus oranı fazla iken, göç veren bölgelerde kadın nüfus oranı daha fazla olur. Örneğin; 1960 – 64 döneminde Avrupa ülkelerine yaşanan işçi göçü sonrası Türkiye’de kadın nüfus oranı artarken, göç alan ülkelerde erkek nüfus oranı artmıştır. Ayrıca savaşlar da nüfusun cinsiyet yapısı üzerinde etkili olabilmektedir. I. Dünya Savaşı sırasında kaybettiğimiz erkek nüfusu cinsiyet durumunu oransal olarak kadınların lehine çevirmiştir.

Nüfusun yaş gruplarına dağılımı: Nüfus piramitlerinden faydalanılarak elde edilen bilgilerden biri de nüfusun yaş gruplarına göre dağılımıdır. Nüfus piramitlerinde yaş grupları genel olarak 0-14 yaş arası çocuk, 15-64 yaş arası yetişkin (çalışan veya üretici), 65 yaş ve daha yukarısı ise yaşlı nüfus olarak kabul edilmektedir. Nüfusun yaş gruplarına göre sayısının bilinmesi, insanların ihtiyaçlarını ve sosyal durumlarını belirlemek bakımından önemlidir. Çünkü nüfus, yaş itibarıyla çalışan ve çalışmayanlardan (bağımlı) oluşur. Çalışan nüfus, hem kendi hem de çalışmayanların ihtiyaçlarını karşılamak ve onlara bakmakla yükümlüdür. Doğum oranı yüksek olan ülkelerde çocuk ve genç nüfus oranı fazla, yaşlı nüfus oranı ise azdır.

Bu durumda; bağımlı nüfus oranı da yüksek olmaktadır. 15-64 yaş arasındaki nüfus, çocuk ve yaşlı nüfusa bakmak zorundadır. Bu durum, genellikle az gelişmiş veya ekonomik kalkınmasını henüz gerçekleştirememiş ülkelerde görülmektedir.

Çocuk yaştaki nüfusun fazlalığı, hem aile geçimi hem de ülke kalkınmasında olumsuz bir etkiye sahiptir. Çocuk nüfusu fazla olan ülkeler, kaynaklarının önemli bir kısmını eğitim faaliyetlerine ayırmak zorunda kalır. Okul çağındaki olan bu nüfus, tüketici durumunda olup üretici nüfusa önemli bir yük oluşturmaktadır.

Ortalama yaşam süresi: Piramitlerde ortalama yaşam süresi piramidin tepe kısmıyla alakalı bir durumdur. Piramidin tepesi ne kadar yüksek ve geniş ise ortalama yaşam süresi de o kadar uzun demektir. Gelişmiş ülkelerde yaşam standartlarının ve sağlık hizmetlerinin kaliteli olması ortalama yaşam süresini yükseltmiştir. Geri kalmış ülkelerde ise standartların ve sağlık hizmetlerinin yetersizliği ortalama yaşam süresini kısaltır.

Doğum ve ölüm oranları: Gelişmiş ülkelerde doğum oranları düşük ölüm oranları yüksektir (sayıca çoğaldıkları için). Geri kalmış ülkelerde doğum ve ölüm oranları yüksek olur. Hızla gelişmek isteyen ülkeler ise kalkınmayı hızlandırmak için nüfus artış hızını düşürerek nüfusa yapacakları yatırımı kalkınma amalı yatırımlara kaydırırlar.

Doğumlar, ölümlerden fazla ise nüfus artar. Buna **doğal artış** denir.

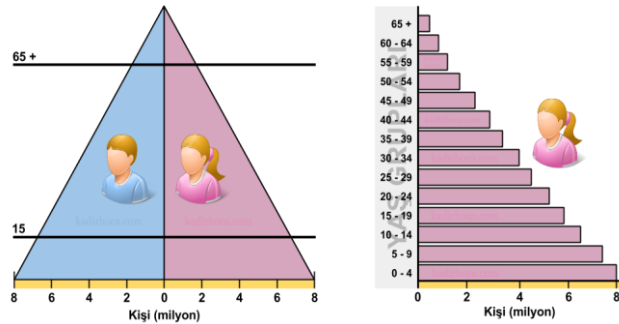
Doğum ve ölüm oranları aynı ise nüfus artışı sabittir.

Ölümler, doğumlardan çok ise nüfus azalır.

Nüfus hareketleri: Nüfus hareketleri diğer bir adıyla göçler gelişmişlik durumuna göre ülkeler arasında farklılık gösterir. Geri kalmış ve gelişmekte olan ülkelerde nüfus hareketliliği fazla iken, gelişmiş ülkelerde daha azdır.

Aşağıda sırası ile **nüfus piramitleri ve özellikleri** verilmiştir.

1. Üçgene Benzeyen Nüfus Piramiti

Düzgün bir üçgene benzeyen (eş kenar üçgen) bu piramit, yüksek doğum ve ölüm oranlarına sahip ülkelere aittir. Gelişmemiş ülkelerin nüfus piramididir. Doğum ve ölüm oranlarının yüksek olduğu ülkelerde görülen bir piramittir.

Çocuk ve genç nüfus fazladır.

Çalışan nüfusun yaş ortalaması düşüktür.

Aktif nüfusun büyük bölümü tarım sektöründe çalışır.

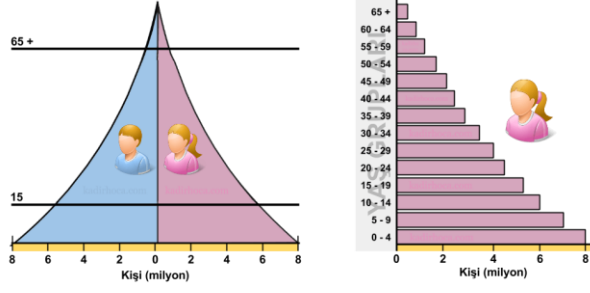
Gelişmemiş ülkelerin nüfus piramididir.

Orta ve kuzey Afrika ülkeleri ve Bangladeş örnek olarak verilebilir.

Bugün gelişmiş olan ülkelerin de pek çoğu özellikle sanayi devrimi öncesinde bu piramite sahipti.

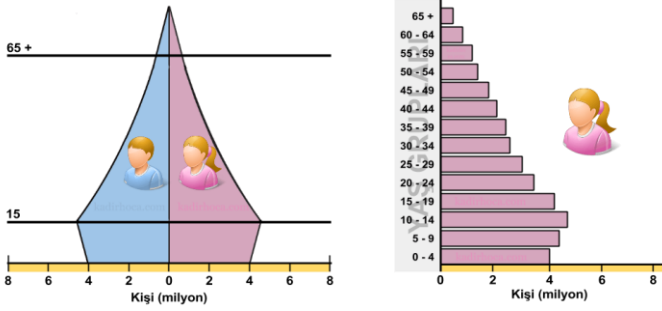
Sanayi Devrimi öncesi toplumların çoğu bu piramit örneğini yaşamıştır. İngiltere'nin 1881, Hindistan'ın ise 1961'deki piramitleri bu şekildedir. Günümüzde ise Bangladeş, Çad, Mozambik, Etiyopya, Sudan, Afganistan, Somali gibi geri kalmış, yüksek doğum ve ölüm oranlarının yaşandığı ülkelerde görülmektedir.

2. Tabanı geniş, kenarları İç Bükey Piramit

Doğum oranları yüksektir
Çocuk ölüm oranları düşüktür
Daha çok gelişmekte olan ülkelerde görülür.
İran, Arjantin gibi ülkeler örnek olarak verilebilir.

3. Asimetrik Şekilli Piramit

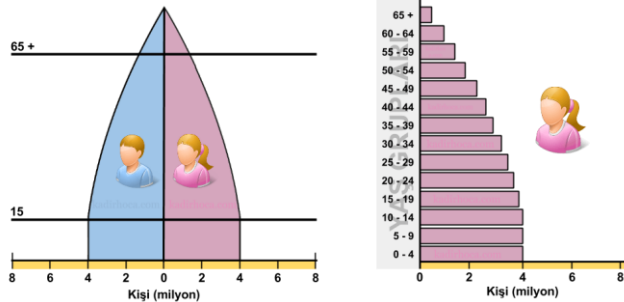
Nüfusu hızla artan bir ülkeyken uygulanan nüfus politikalarıyla doğum oranları azaltılmıştır.

Ülkede ölüm oranları da azalmaktadır.

0-15 yaş gurubunun ülke nüfusuna oranı giderek azalmaktadır.

Piramitin tabanındaki ani daralma nüfus politikalarının etkilerini ve doğum oranlarının nasıl azaldığını göstermektedir. Bu piramit, doğum oranında hızlı bir

4. Arı Kovanı şeklindeki piramit

Arı kovanı şeklindeki bu tip piramit düşük doğum oranı (dar bir taban) ve düşük ölüm oranı (en gençten en yaşlıya doğru yaş grupları çok az belirgin) olan ülkelere aittir. Durağanlık söz konusudur. Gelişmiş ülkelerin nüfus piramididir.

İsviçre, İngiltere, Danimarka, Belçika, Almanya, Hollanda gibi gelişmiş ülkeler bu tipe en iyi örneklerdir.

Doğum oranları düşüktür.

Ölüm oranlarının da düşük olduğu ülkelerde görülen nüfus piramitidir.

Gelişmiş ülkelerde görülen nüfus piramitidir.

Nüfus tüm yaş guruplarına dengeli bir şekilde dağılmıştır.

Nüfus artışının çok az olduğu gelişmiş Avrupa ülkelerinde daha sık görülür.

65 yaş ve üstü nüfus fazladır ve bu durum aynı zamanda ortalama ömürün de uzun olduğunu gösterir.

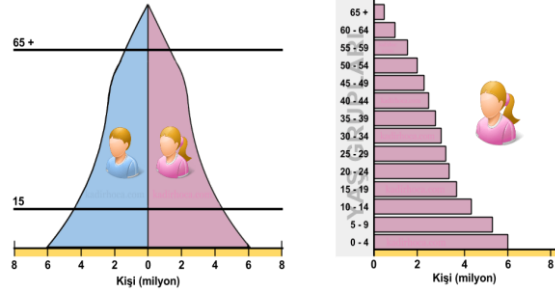
Doğum oranı az olduğundan çocuk ve genç nüfus oranı düşüktür.

Çalışan nüfusun yaş ortalaması yüksektir.

Aktif nüfusun büyük bir bölümü hizmet ve sanayi sektörlerinde çalışır.

İngiltere, Fransa, İsveç gibi ülkelerde görülür.

5. Çan şeklindeki nüfus Piramiti

Arı kovanına şeklindeki nüfus piramidine sahip ülkelerin daha sonra doğum oranlarını artırmasıyla ortaya çıkan çan şeklindeki nüfus piramididir. Nüfusun arttırılması bilinçlidir ve devlet tarafından desteklenmektedir. Çan şeklindeki piramit oldukça önemli bir zaman diliminde düşük doğum ve ölüm oranları denendikten sonra doğum oranını arttıran bir özellik göstermektedir. Bu tür piramit Kanada ve ABD gibi gelişmiş ülkelere özgüdür. Bu nüfusun sonradan arttırılması doğal artışla veya göçlerle (Kanada ve ABD’de olduğu gibi) sağlanmış olabilir.

Uzun süreler düşük doğum oranlarından sonra doğumlarda artış meydana gelmiştir.

Bir gelişmiş ülke nüfus piramitidir.

Piramitin tabanı genişlemekte yani 0-15 yaş gurubu giderek artmaktadır.

Nüfusun bilinçli bir şekilde(uygulanan nüfus politikalarıyla) arttırıldığı görülmektedir.

ABD, Kanada gibi gelişmiş ülkelerde görülür.(60 yaş ve üzeri nüfusa bakıldığında piramitin neden gelişmiş ülkeye ait olduğu görülür)